No. 134.

VLISSINGSCHE COURANT.

Woensdag 9 November.

De uitgave dezer Courant geschiedt geregeld driemaal per week. De prijs van het abonnement is voor drie maanden f 2,25, en franco per post f 2,50. Men abonneert zich bij alle Boekhandelaren en Postdirecteuren in het Rijk.

INGEZONDEN STUKKEN.

Korte opmerkingen.

Art. 191 der grondwet zegt: »*geene openbare* »*oefening van godsdienst kan worden belemmerd,* »*dan in gevalle dezelve de openbare orde of vei-* »*ligheid zoude kunnen storen.*"

In het laatste geval, -- niet slechts wanneer zij de openbare orde of veiligheid daadwerkelijk zou storen, -- maar zelfs wanneer zij het alleen zou *kunnen* doen, MAG ZIJ BELEMMERD WORDEN.

Doch wie zal hier beslissen, wanneer dit geval bestaat? De regering, zonder hare handelingen op eene wet te kunnen gronden?

Wij gelooven het niet, en waarom niet? Omdat art 194 der grondwet alleen van de godsdienstige gezindheden vordert, dat zij zich zullen houden binnen de palen van gehoorzaamheid *aan* DE WETTEN *van den Staat.*

Dus, de wetgever moet beslissen, in welke gevallen de openbare orde of veiligheid zoude *kunnen* worden verstoord, door de openbare uitoefening van de eene of andere godsdienst, of van alle gezamenlijk. Doet hij dit, hij bevindt zich in zijn goed regt, ook gewaarborgd door art. 191. Zou nu zulk eene beslissing in strijd kunnen zijn met de vrijheid, die de grondwet waarborgt? Zij waarborgt alleen *die* vrijheid, welke wordt gedoogd door de wetten van den Staat: *die* wetten mooten aanwijzen, *waardoor* de openbare orde of veiligheid zouden kunnen worden verstoord.

Dit nog tot toelichting van ons artikel in een vorig No. »*Over vryheid van godsdienst.*"

De heer SCHOONEVELD heeft zich, door zijn voorstel, tot verandering van art. 91 en 93 van het reglement van orde voor de Tweede Kamer, jegens het vaderland verdienstelijk gemaakt. De zaak schijnt, ook ons, zóó duidelijk toe, dat wij niet kunnen twijfelen, of aan dat voorstel zal, bij eene nadere overweging van genoemde artikelen, door de meerderheid der Tweede Kamer gevolg worden gegeven. Zoo neen, het ware dan wenschelijk, dat de natie voor 't minst de namen te weten kwam der leden, welke zich daartegen zouden verzet hebben.

Het *Handelsblad* deelt op dit stuk eenige goede opmerkingen mede, doch is in eene blijkbare dwaling vervallen, toen het in zijn No. van 4 dezer beweerde: » En nog altijd zal de voorzitter het kunnen noodig » oordeelen, en een tiende gedeelte der leden het » kunnen vorderen, (dat zullen hoogstens 8 leden zijn,) » voor dat er tot de beraadslaging over een adres worde » overgegaan. *Dit plaats hebbende, komt het regt van* » *de meerderheid in werking, om, na de redenen* » *van den voorzitter of van dat tiende gedeelte te hebben* » *vernomen,* DE KAMER, *zoo zy geene voldoende oor-* » *zaak vindt om in geheime zitting te blyven,* WEDER » TE OPENEN."

Dit zou zóó zijn, wanneer art. 109 bepaalde, dat de voorzitter of 1/10 der leden zouden kunnen *voorstellen*, in het geheim te beraadslagen; doch er staat stellig: dat » met geslotene deuren *zal* worden beraad- » slaagd, wanneer 1/10 gedeelte der tegenwoordige » leden *dit* vordert, of de president het noodig oordeelt." Al oordeelden dus alle overige leden het *niet* noodig, zou het nogtans *moeten* geschieden, omdat de grondwet het zóó bepaald had.

Het blijkt, hieruit belaas! wel, dat *zes* leden het, gedurende drie jaren lang, in hunne magt zouden kunnen hebben, om alle openbare beraadslagingen te verhinderen; doch onze nieuwelings gewijzigde grondwet heeft het zóó gewild. Men heeft wel het getal leden met ongeveer de helft verkleind, doch eene vergrooting der proportie, bij het tegenwoordige art. 109, niet noodig geacht.

De heer VAN DAM VAN ISSELT maakte een uitmuntend gebruik van zijne meerdere vrijheid van spreken, dan hij tijdens zijn voorzitterschap bezat, door het overgaan tot de orde van den dag, op het adres van G. NORP, om eenen molen te stichten, *te verhinderen.* Zeker, wanneer *de plaats waar*, of *de wyze hoe*, er een burgerlijk regt zal worden uitgeoefend, aan de goedkeuring der regering onderworpen is, zal zij die goedkeuring kunnen terug houden, wanneer er redenen toe bestaan. Doch, wanneer de belanghebbende het haar vrij laat, zelve voor te schrijven *de plaats waar*, of *de wyze hoe* hij in zijne woonplaats zijn regt zal uitoefenen, en zij weigert ook *dit*; dan vernietigt zij HET REGT-ZELVE, en DIT kan de wetgever niet hebben gewild.

Wij achten daarom wenschelijk, dat het nederleggen ter griffie van het adres aanleiding moge geven, tot een voorstel, ter aanvulling van art. 19 der wet van 29 Maart 1833, te dien effecte: dat de regering, bij het weigeren harer goedkeuring in dergelijke zaken, verpligt worde, redenen te geven voor hare weigering; en dat, wanneer de belanghebbende daartegen bezwaar heeft, en door voortdurende weigering verhinderd werd van zijn burgerlijk regt gebruik te maken, hij zal bevoegd zijn te verlangen, dat de betrokken Minister de zaak ter onderzoeking brenge bij den Staatsraad, ten einde deze omtrent dezelve den Koning advisere, en Z. M. hierop een gemotiveerd eindbesluit neme. De Kamer zal dan, van zoodanig besluit kennis bekomende, in staat zijn te beoordeelen, in hoever er van de bevoegdheid, bij de wet der regering verleend, een oordeelkundig en billijk gebruik is gemaakt.

Deze zaak nu te laten rusten, *ware slechts half werk gedaan.*

Van de uitdrijving des vreemdelings DUCALE verneemt men in de Tweede Kamer niets. Zou niet één der leden daarvan iets vernomen hebben? Of wel zouden *alle* leden zich geheel en al vereenigen met de uitlegging, door den Minister van Justitie aan art. 4 der grondwet gegeven? Dat ware toch schier onbegrijpelijk.

Wij zouden reeds daarom ernstig wenschen, dat één of meerdere leden gezamenlijk ten dezen een voorstel deden, -- al ware dit dan ook slechts zoodanig ingerigt, dat de Kamer haar verlangen bij adres uitdrukte, dat door wettelijke bepalingen de juiste beteekenis van art. 4 der grondwet, ten aanzien der vreemdelingen, werd verduidelijkt, -- omdat zulk een adres alligt aanleiding zou kunnen geven, ook tot wering van landloopers en andere schadelijke vreemdelingen; iets waaromtrent wij onze beschouwingen breedvoeriger hebben medegedeeld in de *Vlissingsche Courant* van den 21 September dezes jaars.

De strijd, over het beginsel der blanco-briefjes, bij stemmingen, is nog altijd niet geëindigd, en dit zal bezwaarlijk het geval worden, omdat de woorden: *volstrekte meerderheid der tegenwoordige leden* zeer duidelijk en positief zijn, en daarenboven juist die blanco-stemmers, door hunne briefjes, aantoonen, dat zij *tegenwoordig* zijn. Er valt dus aan deze zijde zeer veel met grond te zeggen. Anderzijds is het waar, dat er gevallen zouden kunnen voorkomen, waarin één lid de beslissing onmogelijk zoude kunnen maken; wanneer juist zijne stem gevorderd werd, om eene volstrekte meerderheid te doen verkrijgen, en hij die noch aan den een noch aan den ander der candidaten, welke de meeste stemmen hadden behouden, wilde verleenen.

Het gebrek zit dus in het onvoldoende der bepalingen, welke de wijze van stemmen voorschrijven. Wij geven in bedenking: of het niet beter zijn zou, als beginsel aan te nemen, dat de briefjes in blanco zouden beschouwd worden, ieder voor een evenredig gedeelte aan de candidaten, waarover de stemming loopt, toe te behooren, en dat, wanneer ten gevolge hiervan de stemmen mogten staken, het lot zou beslissen, wie de gekozene zijn zou.

Zulk eene handelwijze ware zeker minder voor gegronde tegenspraak vatbaar. Die dan een blancobriefje gaf, wist te voren, welke stem hij daardoor uitbragt.

Streven naar algemeen geluk.

Wij mogen onzen lezers de mededeeling niet onthouden van het laatste gedeelte van een zeer opmerkelijk stuk, voorkomende in het, steeds in belangrijkheid toenemende, *Tydschrift voor staathuishoudkunde en statistiek*, van den heer Mr. SLOET TOT OLDHUIS; en wel op bladz. 29 en volgende van het *eerste deel, vierde stuk.*

Vervolgens willen wij daarover onze bedenkingen mededeelen.

Zie hier het bedoelde gedeelte:

« In alle Staten van Europa, waar de grond nog zijn vorig overwigt behouden heeft, is Frankrijk in verdenking. Als zinnebeeld van den bevrijden *arbeid* en der *kapitalen*, doet het zich in eene onvermijdelijk dreigende houding voor, en niettemin, al heeft zij ook iets dreigends, wordt Europa door eenen onwederstaanbaren stroom naar dezen toestand henen gesleept, welken het zoude wenschen te ontvlieden; het industrialisme overweldigt het van alle zijden! Pruissen breidt dagelijks zijne tol-vereeniging uit; de Russische Heer, de laatste vertegenwoordiger van den leenheer der middeleeuwen, wordt fabrijkant en hervormt zijne lijfeigenen in werklieden. Niet de drukpers is de vervaarlijkste *propaganda* van den nieuweren tijd, het is de *stoommachine*. Er bestaat geene enkele oude staatsregeling in Europa, die niet binnen eenen gegeven tijd voor hare kracht moet bezwijken. De inwendige gesteldheid van Frankrijk kan men op dezelfde gronden verklaren. Het bestuur van 1815 stelde zich als beginsel het herstel van den invloed des bodems voor; maar het is voor de zwarigheid bezweken. Het bestuur van 1830 was de terugwerking van den roerenden rijkdom en den arbeid; ook waren het bankiers, die de beweging leidden, en werklieden, die haar ten uitvoer bragten. Het is ook sedert dit tijdvak, dat men die verschillende secten heeft zien opkomen, die, onder den naam van Saint-Simonisten, Communisten, Socialisten, zich allen een gemeenschappelijk doel stellen, het overwigt van den stoffelijken arbeid op de overige maatschappelijke bestanddeelen.

« Wat nu het grondbezit betreft, reeds verzwakt door de versnippering in 1791 en waggelend van den schok, dien het in 1830 onderging, voegt nog bij deze verzwakking de verdeeldheid, die het in zijnen boezem koestert. Als in Engeland de Radicalen of Chartoristen opstaan, dan sluit het grondbezit zijne gelederen, en, in spijt van alle hervormingswetten, verkrijgt het zijne magt terug; maar in Frankrijk, in stede van zich bij het aanwezen van een gemeenschappelijk gevaar, door een gemeenschappelijk denkbeeld te vereenigen, offert het alles aan kleine hartstochten, en ellendige geschillen van partijzucht op. Men zegt, dat in de laatste dagen van het Oostersch-Romeinsche rijk de Grieken, toen de vijand voor de poorten was, onder elkander over de geheimzinnigheden der Goddelijke genade, redetwistteden. Die strijd van denkbeelden, welke in Frankrijk de grondbezitters verdeelt, heeft daarvan wel iets. De staathuishoudkunde heldert niet alleen den tegenwoordigen toestand op, zij wijst ook de rigting aan, welke deze toestand vordert. Deze rigting is geheel op het denkbeeld eener gelijkmatige verdeeling gegrond. Gelijkmatige verdeeling der voortbrengselen, tusschen al degenen, die tot derzelver daarstelling medewerken; gelijkmatige verdeeling van de openbare ambten tusschen al degenen, die de bescherming van den Staat genieten; gelijkmatige verdeeling van den staatkundigen invloed, als waarborg der twee anderen. De gelijkmatige verdeeling van staatkundigen invloed wordt daargesteld door eene goede wet op de verkiezingen der volksvertegenwoodigers, alsmede op die der gemeente-besturen; de eerste verdeelt de magt van boven af, de laatste op den ondersten trap. De gelijkmatige verdeeling der belasting wordt van zelf geboren, wanneer de staatkundige invloed goed gerangschikt is. De gelijkmatige verdeeling der goederen wordt uit het beginsel der vrije mededinging en de afschaffing van alle privilegien en monopolien geboren. De vrije mededinging is de groote verdeeler van het menschelijk geslacht, er is niets regtvaardigs noch goeds in deze wereld, dan hetgeen uit den vrijen wedstrijd der belanghebbende partijen voorkomt. Men hoort alle dagen over de noodzakelijkheid spreken, om den arbeid te regelen, ten einde aan de wanorde, aan de ijverzucht eener onbeperkte mededinging te ontsnappen! Welk een ontzettend wanbegrip! Laat de vrije mededinging ophouden, en de arbeid is vernietigd, want alleen in haar vindt dezelve den prikkel, dien hij behoeft. Geen twijfel! de worsteling heeft hare moeiten, hare angsten, hare smarten, maar dat is de onvermijdelijke en eerste wet der menschheid; er is overal worsteling, waar ontwikkeling van levenskracht en bedrijvigheid is, in het stoffelijke leven -- het is de worsteling van het ligchaam tegen de geheele natuur, die het ondrukken wil; -- het zedelijke leven, -- het is de worsteling van het vernuft tegen de onwetendheid en dwaling, het maatschappelijke leven, -- het is de worsteling, die de kracht ontwikkelt, die de magt doet toenemen, die de bedrijvigheid prikkelt, die den uitslag in overeenstemming met de zedelijkheid brengt. In de staatkundige orde van zaken is het ophouden dier worsteling de slavernij, in het gebied der nijverheid de ellende, in de stoffelijke wereld de dood.

« Ziedaar dan den verruimden kring, waarin voor het vervolg de staathuishoudkunde zich moet ontwikkelen. Op dit verheven standpunt geplaatst wordt zij de overheerschende wetenschap van den nieuwen tijd, de raadgeefster der staatmannen, de fakkel van de toekomst. Het is dus geen wonder, dat hare oefening eene ongelooflijke verrukking heeft! Neen nooit nog, heeft zich voor den denkenden geest een edeler voorwerp van onderzoek opgedaan."

Men bemerkt het, ook *deze* schrijver spiegelt zich eene schoone toekomst voor het menschelijk geslacht voor, bij het *blyven* volgen der beginselen, van welke men thans vrij algemeen in de staatshuishoudkunde uitgaat, — die der vrije mededinging, zonder door eene zorgende oppermagt bestuurd, geleid of geregeld te worden.

Datgene, wat in schier alle Staten *dadelyk* en *zigtbaar* plaats grijpt: toeneming van armoede, bij de arbeidende volksklassen; zedelijke ontaarding derzelve, dien ten gevolge; opeenhooping van ontzettende rijkdommen op weinige punten; overdadige pracht en genot bij eenigen; onrust, ontevredenheid, zorg, kommer, ligchamelijk en zielelijden overal elders; het van lieverlede verdwijnen van den talrijken, gegoeden, krachtigen en orde-minnenden middelstand, waar die vroeger gevonden werd; splitsing der maatschappij in rijken en armen; noodzaak om groote troepen-massa's in dienst en gereed te houden, *ook*

bewaring van de inwendige rust en veiligheid, en ook daardoor het herstel ongeneeslijk makende; het eene staatsbestuur onophoudelijk het andere met argwaan en wantrouwen beglurende, bij elke verrigting, door de zucht tot zelfbehoud voortgedreven; een industrie-oorlog, in welken belemmerings- en verbodswetten de artillerie uitmaken, bestemd om den aanvallenden of verwerenden vijand te vernietigen; schier alle Staten met drukkende, knellende schulden overladen; het eigenbelang, het *materialisme* overal op den voorgrond, en de kracht der Godsdienst verlamd en onderdrukt; dat alles en nog meer, deze bestaande *wezenlykheid*, na de toepassing in Europa van de bedoelde beginselen, reeds gedurende een aantal jaren; en die treurige *wezenlykheid* juist overal *dáár* het grootste en uitgebreidste, waar *het industrialisme, zonder toezigt of regel, door middel der stoomkracht*, zich het meest heeft ontwikkeld; dat alles, nog eens, heeft ook *dezen* schrijver niet kunnen overtuigen, dat de groote massa des menschdoms, bij het *blyven* toepassen derzelfde beginselen, ten verderve gevoerd wordt.

Meerdere staatkundige vrijheid ziet men schier overal stand grijpen, het is waar; en *ongeacht dezen vooruitgang*; vooruitgang in armoede en lijden voor de massa's, niettegenstaande derzelver meerdere verstandelijke ontwikkeling: vooruitgang in rijkdom en magt voor weinigen; vooruitgang in de verpligting tot het opbrengen van allerlei lasten, en het presteren van allerlei diensten, door den staatsburger; vooruitgang en vermenigvuldiging van wetten, welke de vrijheid beperken. Is *zulk* een vooruitgang dan de weg tot het geluk van allen?

Het is nogtans geenszins de meerdere staatkundige vrijheid, van lieverlede door de volken veroverd wordende, welke hier de schuld heeft; integendeel, naar mate deze veld wint, zal er meer hoop bestaan op uitkomst; doch dan niet door het *blyven* opvolgen der beginselen van staathuishoudkunde, die men thans volgt, *de onbepaalde vrye mededinging, zonder toom of leiband*, maar door geheel tegenovergestelde beginselen aan te nemen.

Beweerde men, dat het opvolgen der tegenwoordige beginselen de massa's langs zoo meer voert tot wanhoop, tot eenen strijd op leven en dood tegen hen, die zij, teregt of te onregt, als hunne onderdrukkers beschouwen; en dat uit *zulk* eenen strijd dan *het geluk voor allen*, de gelijke verdeeling der goederen, en van het genot der vruchten van den arbeid, zal voortvloeijen; beschouwde men de zaak uit *dit* oogpunt, en wilde men dáárom, ofschoon den waren grond verbergende, dat *die* beginselen voortdurend zullen worden toegepast; wij zouden inderdaad tegen de juistheid dezer berekeningen en vooruitzigten weinig kunnen inbrengen; doch des te meer *tegen de middelen*, welke men zou willen doen dienen, om tot dat geluk te geraken, en dit juist daarom, vermits wij gelooven, dat men er, langs eenen anderen, veiliger en veel verkieslijker weg eveneens zoude kunnen aanlanden, te weten: door een hooger toezigt, door eene magt tot regeling der mededinging, aan de staatsbesturen op te dragen, en de overmagt der bezitters van groote kapitalen, over hen die niets bezitten, te temperen, en het misbruik dier magt in het industriele leven te keer te gaan.

Wij zeiden, dat de ondervinding leert, dat het *industrialisme*, zoo als het heden ten dage werkzaam is, met kracht van stoom, *aan zich zelve overgelaten*, de massa's doet verarmen en de kapitalen, in stede van die te verdeelen, bij weinigen doet opeenhoopen. Wij zeiden, dat men die ondervinding vooral dáár zag bestaan, waar het beginsel der vrije mededinging het *langdurigst*, de kracht van het industrialisme zich het *meest* ontwikkeld heeft; en wij vragen, of men ons hier het tegenbewijs leveren kan? Men zal zeggen: de staatkundige instellingen, de nog altijd bestaande overmagt der grondbezitters verstikten tot dusver de heilzame gevolgen der toepassing van het beginsel. Maar naar mate men de staatsinrigtingen heeft zien verbeteren, de magt der grondbezitters heeft zien verminderen, had men dan toch evenredigen vooruitgang, eene strekking tot het meer gelijkelijk verdeeld worden der kapitalen, verligting van den toestand der mannen van den *arbeid* moeten kunnen opmerken. Heeft men dit een en ander opgemerkt? Volstrekt niet, naar ons inzien, maar wel het omgekeerde. *Frankryk*, het land, waar de magt van den grond schier geheel is vernietigd, waar de roerende eigendom den grootsten invloed heeft verkregen, — *Frankryk* wordt niet minder dan elk ander land genoodzaakt, aan de vrije mededinging paal en perk te stellen, om zijne werklieden aan den arbeid te kunnen doen blijven, en hen niet van honger en gebrek te doen omkomen. De fabrijkanten klagen en protesteren daartegen, en dit is zeer natuurlijk. Zij zullen oogenblikkelijk minder kunnen opeenhoopen, minder winst *voor zich* behalen, wanneer zij de natuurkrachten van binnenlandsche *werklieden* moeten te baat nemen, — dan wanneer zij de door hen benoodigde bewerkte grondstof, in *andere* landen door de kracht van stoom verkregen, konden aanwenden; maar hunne *oogenblikkelyke* winstderving zal van lieverlede vergoed worden, door een bestendig en geregeld débouché hunner producten, voortvloeijende uit de verdiensten der inlandsche werklieden, welke nu in de tel der consommateurs eene plaats *behouden*, welke zij anders zouden verloren hebben.

Wanneer het beginsel der vrije mededinging, *zonder regel of beperking van hooger hand*, de volken, die hetzelve toepasten, wezenlijk voordeel en geluk aanbragt, het ware dan toch onverklaarbaar, dat niet de meeste beschaafde natiën reeds van lieverlede tot *die* toepassing gekomen zijn; doch naauwelijks hebben zij die toepassing, ten aanzien van deze en gene artikelen, beproefd, of daaruit ontstaat weldra druk en nood, waar men die niet voorzien had, en er wordt luide hulp en herstel ingeroepen.

De zaak is ook ligt begrijpelijk.

De mensch, in de maatschappij levende, heeft, in al zijne overige betrekkingen, van burgerlijken, maatschappelijken of godsdienstigen aard, voorschriften, regelen, leiding, bestuur, ja zelfs beteugeling noodig; en de oorzaak is, dat hij, ten gevolge der zwakheid aan zijne natuur eigen, in alle betrekkingen gevaar loopt, tot overdrijving tot uitersten, tot dwaling en misbruik te vervallen. Men denke hier aan het toezigt der staatsbesturen op de *godsdiensten* en derzelver uitoefening; op het *onderwys*; op het gebruik der *drukpers*; aan de wetten, regelende de staatkundige en burgerlijk vrijheden en bepalende de verpligtingen der ingezetenen. Doch daar, waar het voor den mensch aankomt, zijne stoffelijke belangen, door de hem ten dienste staande krachten, langs eerlijke wegen, te bevorderen, zal *geen* hooger toezigt, *geene* leiding of bestuur, *geene* beteugeling noodig zijn; *hier* zal de mensch geheel *vry* moeten zijn, alleen op zich-zelven kunnen staan, en slechts zijn eigen oordeel behoeven te raadplegen, om te beslissen, wat *hem*, in het midden der hem omringende menschen-massa, geoorloofd en voor het *algemeen* nuttig zij. Wij kunnen den grond voor deze stelling niet op het spoor komen. Ook hier heeft de mensch zijne zwakheden en zelf zeer groote.

Verbeeldt u slechts eene maatschappij, waar 1000, voor het overige behoeftige, menschen, door de uitoefening van eenig handwerk hun brood verdienen.

Daar staat één man op, wiens voorouders aanzienlijke schatten hebben vergaderd, welke de burgerlijke wet gezorgd heeft, dat aan *hem* in hoofdzaak ten deel vallen. Die vermogende man is tevens met genie en zucht tot arbeiden toegerust. Hij wil werken en *yverig* werken, en het erfdeel zijner vaderen vergrooten. Hij maakt gebruik van zijne eigene wetenschap en die van anderen, en brengt één werktuig in beweging, in korten tijd, binnen eene daartoe bestaande fabrijk, mede grootendeels met behulp van *werktuigen* vervaardigd; waarmede, en met behulp van slechts 10 werklieden bij het handenwerk van de genoemde 1000 werklieden doet verrigten, ook volmaken en bij gevolg *vervangen*; en 990 zijn nu uit de vrije mededinging gesloten, of liever zij kunnen onderling wedijveren, — in het honger lijden.

Het kapitaal, in het werktuig geplaatst, brengt nu niet alleen de *winst* op, die aan hetzelve behoorde, maar ook het *arbeidsloon* der 990 arbeidslieden, die nu *niets* hebben. Doch de bemiddelde ondernemer, dit voordeel genietende, wekt daardoor andere rijken op, om zijn voorbeeld te volgen; en de eerste, die het doet, stelt op nieuw 990 andere arbeiders of daaromtrent buiten werk. De producten der werktuigen worden nu *goedkooper*; doch wie heeft hier genot van? Alleen zij, die kunnen koopen en die niet, zoals de 1980 ongelukkigen, tot werkeloosheid gedoemd zijn en geene inkomsten meer hebben. Wij vragen nu, wat beteekent *de vryheid om hier mede te dingen* aan die van bestaan beroofde menschen? Het is de vrijheid aan een kind verleend, om zijne krachten met die van eenen reus te meten. De twee *ryken* ontvangen het arbeidsloon der 1980, en alleen andere *ryken* kunnen mededingen, om insgelijks een gedeelte van *dat* loon magtig te worden. Komen er zeer vele zulke rijken, en stellen deze nog een betrekkelijk klein deel der broodelooze menschen aan het werk, er is spoedig *te veel* voortgebragt; het werk moet dan stil liggen, en ook het aangestelde kleine deel arbeidslieden moet *dan*, gedurende dien tijd, gebrek lijden.

De honger zal voor de ongelukkigen buiten werk een sterke prikkel zijn, om *anderen* arbeid te zoeken; doch waar? Ook elders stooten zij op de werktuigen, welke de hulp van menschenhanden allerwege overbodig en duizenden even ellendig maakten, als zij-zelven zijn. Zullen zij andere hemelstreken opzoeken en onbebouwde gronden gaan bewerken? Maar hoe er gekomen? Van waar de benoodigde werktuigen? De middelen ter bemagtiging van dien grond en tot verdediging van denzelven tegen vijandelijke aanvallen? En dan nog, al werd dit alles geleverd, is het niet een verdrijven van den geboortegrond, des armgeborene of gewordene door den rijkgeborene of gewordene? Is het billijk, is het regtvaardig? Strijdt het niet met de natuurlijke regten van den mensch en den staatsburger, dat de souvereine magt, door het toelaten, dat de arbeid der menschen door *werktuigen* verrigt worde, de menschen, welke er anders bestaan vinden zouden, uit hun vaderland, van hunnen geboortegrond verdreven worden, en in vreemde luchtstreken een hoogst onzeker lot moeten te gemoet gaan, terwijl de bewerkers der verdrijving zich in het beschaafde vaderland, in weelde en overvloed blijven baden?

Wij gaan nu verder, en beweren, dat, al ware *de helft* der bevolking van eenen Staat aldus verjaagd en op vreemden grond overgebragt, paste men ook dáár weder de geliefde beginselen der *vrye mededinging* in het industriele leven toe, zonder hooger toezigt, leiden en regeling, al spoedig hetzelfde rampzalige lot de verjaagden zou treffen, hetwelk hun op hunnen geboortegrond was ten deel gevallen.

De vermogende kapitalist zou niet zoodra bespeurd hebben, dat er eenige belangrijke waarde verkregen was, door arbeid van menschenhanden, of hij zou zich het grootste deel dier waarden trachten meester te maken, door zijne *werktuigen* in te voeren; door de nieuwe bevolking *goedkooper* te voorzien, maar ook den arbeid voor een groot getal dier ongelukkigen, wederom te doen vervallen.

Zij konden dan, gelijk de wandelende jood, weder eene andere hemelstreek opzoeken.

Al plaatsen wij de wereld, in onze verbeelding, op het hoogste toppunt van industriele volmaking, de groote *massa* der menschen zal gebrek hebben en ongelukkig zijn, wanneer niet een hooger toezigt, zorgende, regelende, besturende, tusschen beiden treedt; niet de met kapitalen bevoorregten verhindert, zich werktuigen te verschaffen, welke hen menschelijke hulp kan doen verachten, en in *alle* behoeften door ijzeren of metalen dommeknechten kan doen voorzien.

Wij stellen ons voor, dit in een volgend artikel breeder te betoogen.

NIEUWSTIJDINGEN.

NEDERLANDEN.

ADRES VAN ANTWOORD OP DE TROONREDE:

(Vervolg en slot van onze vorige.)

Wij zien de daartoe strekkende wets-ontwerpen met belangstelling te gemoet, en zullen dezelve met naauwgezetheid overwegen. Ook wij, Sire! zouden niets vuriger wenschen, dan de lasten des volks te helpen verligten; maar wij kunnen de vrees niet onderdrukken, dat, bij de verminderde opbrengst van enkele belastingen, en bij het lager cijfer der koloniale bijdragen, op dezen oogenblik aan geene algemeene vermindering van lasten is te denken.

Wij zullen de rekeningen van 's Rijks inkomsten en uitgaven over 1841 en vroeger met belangstelling ontvangen. Wij hopen tevens dat de rekening over het loopende jaar, door de Algemeene Rekenkamer af te sluiten, op eene eenvoudige wijze zal worden ingerigt, en, vergezeld van een uitvoerig verslag van het gebruik der geldmiddelen, in tijds aan ons zal worden ingezonden opdat wij door die mededeeling tot de kennis mogen geraken van hetgeen wezenlijk gevorderd wordt.

De wonden van het verledene te heelen, den minder gunstigen toestand van het oogenblik te verbeteren, is de edele taak, aan Uwe M. voorbehouden. Daartoe kan voorzeker het gemeen overleg des Vorsten met de Vertegenwoordigers des Volks medewerken: daartoe brengt ook de Regering het hare bij, door naar vaste beginselen het algemeen belang voor te staan, door de teugels van het bestuur met vaste hand te houden, door in alle takken van beheer orde en regelmaat te bevorderen.

De Staten-Generaal zijn bereid, Uwe M. in alles te ondersteunen, wat leiden kan tot bevordering van het welbegrepen belang van een volk, zoo verknocht aan het roemrijk geslacht van Oranje, en welke liefde steeds de beste belooning van Uwer Ms. onvermoeide zorgen uitmaakt.

— Uit Harderwijk schrijft men van den 5. November.

» Gisteren is van hier te water naar Helvoetsluis vertrokken, een detachement, sterk 19 manschappen waarbij een onderofficier, ten einde op den 9. dezer over te gaan aan boord van 's Rijks transportschip *Merwede*, bestemd voor West Indien.

» Op den 7. November zal van hier te water mede naar Helvoetsluis vertrekken, een detachement, sterk 100 onderofficieren en manschappen, onder bevel van den van verlof terugkeerende kapitein der infanterie *H. F. Odyk* van het Oost-Indische leger, den 1sten luitenant der inf. *J. Liest*, 2den luit. der artillerie *C. Schotberg*, 2den luit. der inf. *E. C. van Dalen* en *F. H. Deval* en de officieren van Gezondheid 3de klasse *F. W. A. Stumpff* en *A. Schultz*, om op den 12. November, daarnaavolgende aan boord van het schip *Prinses Sophia* te worden geëmbarkeerd en naar Java te worden overgevoerd."

— Van de Helder schrijft men van den 3. November:

» Op heden is van hier naar Batavia uitgezeild Z. M. fregat de Palembang, onder bevel van den kapt. ter zee *H. H. Coops*: ook is op den zelfden dag naar Portsmouth gezeild Z. M. fregat Jason, onder bevel van de kapitein ter zee *van der Plaat*, om zich aldaar te vereenigen met Zr. Ms. fregat de Rijn, kapitein-luitenant ter zee *Byl de Vroe*, welke hodem te gelijker tijd uit Vlissingen is vertrokken, ten einde van daar een kruistogt naar de Middelandsche zee te ondernemen."

— Naar men verneemt, zal met den 15. dezer uit Helvoetsluis naar West Indien, *via* de kust van Guinea, vertrekken, Z. M. brik Echo, kapt. luit ter zee *Freudenberg*.

MIDDELBURG, 7. November. Naar wij vernemen is door de hofleveranciers gebroeders *Lurasco* te Amsterdam naar deze stad afgezonden, een voor derzelver rekening door den heer *Royer* vervaardigd model van een bronzen standbeeld, hoog 86 Nederlandsche duimen, voorstellende den admiraal *de Ruyter*, naar het kolossaal monument in het vorig jaar binnen de stad Vlissingen opgerigt en door denzelfden kunstenaar vervaardigd, waarvan de inteekening door de heeren *Lurasco*, volgens het verkrijgbaar prospectus tot op ultimo December dezes jaars is opengesteld, en welk wel uitgevoerd en het onderwerp allezins waardig stuk, door de welwillendheid van het bestuur dezer stad, van heden af gedurende 14 dagen, des morgens tusschen 12 en 2 ure voor een ieder kosteloos zigtbaar is op de groote raadzaal op het stadhuis.

ADVERTENTIEN.

ZEETIJDINGEN.

VLISSINGEN, den 8 November. Sedert den 5 dezer zijn alhier ter reede gekomen:

Voor Antwerpen bestemd:

Fourth of August, J. Imrie, New-Castle, steenkolen; Margaretha Dorothea, H. M. Grondahl, Holbeck, rogge, Pauline Delphine, G. Bruf, Riga, lijnzaad, de Hoop, S. E. Scherphier, Riga, garst en lijnzaad; Einigtheden, J. Lyth, Sundswall, Emelie, J. Lövetti, Hellichaven, beide raapzaad; Smolensk, H. F. Hardraft, Memel, hout.

Van Antwerpen zijn de Schelde afgekomen en van deze reede naar zee gezeild:

Le Jean Jaques, P. Krignard, zink, Havre de Grace; die Faube, E. von Ehren, Avontuur, Minerva, J. Briscen, Bremen, Jonge Johanna, J. Dillewyns, Sandwich, Amalia, J. Knudsen, St. Ubes, alle ballast.

Van Gend, gezeild:

Maria Geertruide, F. J. Kouter, ballast, New-Castle.

Te Vlissingen, bij A. W. VAN BIEREN.